

# فقه هسته‌ای

به کوشش ابوالقاسم علیدوست

www.ketab.ir



فقه هسته‌ای

به کوشش ابوالقاسم علیدوست  
عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی  
ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

طراح جلد: سیدان نوری محضی

لیتوگرافی، چاپ و سبزه‌بافی: چاپخانه بوستان کتاب

سرشناسه: علیدوست، ابوالقاسم، ۱۳۴۱.

عنوان و نام پدیدآور: فقه هسته‌ای / به کوشش ابوالقاسم علیدوست.

مشخصات نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۴۰۰ص.

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۱۰۸ - ۴۳۴ - ۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نمایه.

موضوع: سلاح‌های هسته‌ای (فقه).

موضوع: Nuclear weapons (Islamic Law)

موضوع: سلاح‌های کشتار جمعی (فقه).

موضوع: weapons of mass distruction (Islamic Law)

موضوع: مجتهدان و علما — دیدگاه دربارهٔ سلاح‌های هسته‌ای.

موضوع: Ulama—Views on nuclear weapons

موضوع: سلاح‌های هسته‌ای (حقوق بین‌الملل).

موضوع: nuclear weapons (International Law)

شناسه افزوده: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ س۸۵ع۸ / ۶ / ۱۹۸ BP

رده‌بندی دیویی: ۳۹۷/۳۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۳۸۵۵۷

تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

www.poiit.ir

همه حقوق محفوظ است

## فهرست

|    |   |
|----|---|
| ۱۵ | پیشگفتار  |
| ۱۹ | مقدمه   |
| ۲۳ | ۱. محوره‌های هفتاد و سه‌گانه آستانه‌ای                              |
| ۲۳ | ۱-۱. بیان نظر راسخ در دست مباحث چیستی‌شناسی و ماهیت‌شناسی           |
| ۲۴ | ۱-۲. بیان اسناد پشتیبان   |
| ۲۴ | ۱-۳. تبارشناسی نظریه  |
| ۲۵ | ۱-۴. مقارنه اقتضانات فتوا و اقتضات تعبد                             |
| ۲۶ | ۲. گزارش مقالات و پیام‌ها و سخنرانی‌ها                              |
| ۳۹ | پیام‌ها و سخنرانی‌ها  |
| ۴۱ | پیام آیت‌الله العظمی جواد آملی                                      |
| ۴۷ | پیام آیت‌الله العظمی سبحانی   |
| ۵۱ | سخنرانی آیت‌الله علی‌اکبر رشاد، رئیس پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی |
| ۵۱ | ۱. طبقه‌بندی مبانی ممنوعیت تولید و انباشت و به‌کارگیری سلاح هسته‌ای |
| ۵۲ | ۲. مبانی حکمی ممنوعیت تولید، انباشت و به‌کاربردن سلاح هسته‌ای       |
| ۵۲ | ۲-۱. مبانی خلقت‌شناختی  |
| ۵۳ | ۲-۱-۱. اصل رحمانیت  |
| ۵۴ | ۲-۱-۲. اصل توازن خلقت   |
| ۵۴ | ۲-۱-۳. اصل حق حیات  |
| ۵۴ | ۳-۱-۴. اصل تسخیر طبیعت  |

- ۲-۲. مبانی انسان‌شناختی ..... ۵۵
- ۲-۲-۱. اصل کرامت ذاتی انسان ..... ۵۵
- ۲-۲-۲. اصل حق - تکلیف حیات ..... ۵۵
- ۲-۲-۳. اصل عبداللهی و خلافة‌اللهی انسان ..... ۵۶
۳. مبانی ماهیت‌شناختی دین ..... ۵۶
۴. مبانی اخلاقی ممنوعیت تولید و انباشت و به‌کارگیری سلاح هسته‌ای ..... ۵۶
- ۴-۱. اصالت صلح ..... ۵۶
- ۴-۲. اصالت فضیلت ..... ۵۷
- ۴-۳. اصالت تقدّم اخلاق بر احکام ..... ۵۷
۵. مبانی حکم ممنوعیت تولید و انباشت و به‌کارگیری سلاح هسته‌ای ..... ۵۷
- ۵-۱. مبانی انسان‌شناختی ..... ۵۷
- ۵-۲. مبانی فقه‌های ..... ۵۸
- سخنرانی دکتر علی‌اکبر صالحی، ریاست سازمان انرژی اتمی ..... ۶۱
- مقالات ..... ۶۹
- تولید و به‌کارگیری سلاح‌های هسته‌ای: دیدگاه فقه اسلامی / آیت‌الله محمدجواد  
فاضل لنکرانی ..... ۷۱
- چکیده ..... ۷۱
- مقدمه ..... ۷۲
۱. تعریف سلاح‌های گشتار جمعی ..... ۷۳
۲. تبیین محل نزاع ..... ۷۵
۳. بررسی ادله ..... ۷۵
- ۳-۱. دلیل عقل ..... ۷۶
- ۳-۲. قرآن کریم ..... ۷۷
- ۳-۲-۱. طایفه اول از آیات ..... ۷۷
- ۳-۲-۲. طایفه دوم از آیات ..... ۸۰
- ۳-۲-۳. نسبت میان دو طایفه از آیات ..... ۸۲
- ۳-۲-۴. تولید و به‌کارگیری سلاح اتمی برای مقابله به مثل ..... ۸۳
- ۳-۲-۵. آیات نهی از اعتدا ..... ۸۴

|   |     |
|---|-----|
| ۳-۳. روایات   | ۸۵  |
| ۴. تفاوت استفاده از سلاح کشتار جمعی و مسئله تترس  | ۸۹  |
| ۵. نقد قاعده «يجوز کل ما یرجی به الفتح»   | ۸۹  |
| ۶. نقش قاعده تقدیم اَهم بر مهم درباره استفاده از سلاح هسته‌ای   | ۹۰  |
| ۷. تقدیم روایت سکونی بر حکم عقل   | ۹۱  |
| ۸. نبود استلزام نهی از اذلال مسلمین با لزوم تولید و به‌کارگیری سلاح هسته‌ای                           | ۹۱  |
| ۹. بررسی روایات منجنيق  | ۹۲  |
| ۱۰. بررسی صورت شک   | ۹۷  |
| ۱۱. نتیجه   | ۹۹  |
| کتابنامه  | ۱۰۰ |
| <b>فقه تولید، اشیاء و به‌کارگیری سلاح‌های غیرمتعارف با محوریت فقه امامیه /</b>                        |     |
| آیت‌الله ابوالقاسم علی‌وسری   | ۱۰۳ |
| چکیده   | ۱۰۳ |
| مقدمه   | ۱۰۴ |
| مفهوم‌شناسی سلاح‌های غیرمتعارف  | ۱۰۵ |
| ۱. پاسخ پرسش اول (پیشینه‌شناسی حکم فقهی مسئله)  | ۱۰۵ |
| ۲. پاسخ پرسش دوم (بررسی اسناد)  | ۱۰۹ |
| ۲-۱. اسناد نقلی و عقلی حرمت   | ۱۰۹ |
| ۲-۱-۱. قرآن   | ۱۰۹ |
| ۲-۱-۲. روایات   | ۱۱۲ |
| ۲-۱-۳. عقل  | ۱۱۲ |
| ۲-۱-۴. اتفاق فقیهان   | ۱۱۲ |
| ۲-۱-۵. مقاصد شریعت  | ۱۱۳ |
| ۲-۲. نبود نص هادی به جواز و پاسخ به برخی گمانه‌زنی‌های غیرمنضبط در این پیوند                          | ۱۱۳ |
| ۲-۳. مناسبات تحریم تولید و کاربست سلاح‌های غیرمتعارف و نهاد جهاد در اسلام                             | ۱۱۵ |
| ۳. پاسخ به پرسش سوم   | ۱۱۶ |
| ۳-۱. ماهیت‌شناسی نظر رهبر انقلاب اسلامی ایران درباره تولید و کاربست سلاح‌های غیرمتعارف و دلیل صدور آن | ۱۱۶ |

- ۱۱۸..... ۲-۳. صدور نظریه منع و تقیه‌انگاری آن.....
- ۱۲۰..... ۴. پاسخ پرسش چهارم (گستره اندیشه حرمت).....
- ۱۲۱..... ۵. پاسخ پرسش پنجم (اقتضائات فتوای تحریم و عضویت در N.P.T).....
- ۱۲۵..... نتیجه.....
- ۱۲۶..... کتابنامه.....
- سلاح‌های کشتار جمعی و مبانی فقهی و حقوقی ممنوعیت استفاده از آن‌ها /**
- ۱۲۷..... د. محمود حکمت‌نیا.....
- ۱۲۷..... چکیده.....
- ۱۲۸..... مقدمه.....
- ۱۳۰..... ۱. مؤلف و شناسنامه.....
- ۱۳۱..... ۲. تحلیل مبانی فقهی سلاح‌های کشتار جمعی.....
- ۱۳۷..... ۳. حکم‌شناسی به‌کارگیری سلاح‌های کشتار جمعی.....
- ۱۳۷..... ۳-۱. اقتضائات جنگ.....
- ۱۴۰..... ۳-۲. اصل تعرض نکردن به دشمنان.....
- ۱۴۶..... ۳-۳. قیود و استثنائات اصل عضویت.....
- ۱۴۷..... ۳-۳-۱. تقیید به اهداف جنگ.....
- ۱۵۰..... ۳-۳-۲. نظریه تأثیر دوگانه.....
- ۱۵۲..... ۳-۳-۳. اضطرار فوق‌العاده.....
- ۱۵۴..... ۳-۳-۴. مجازات.....
- ۱۵۴..... ۳-۳-۵. مقابله به مثل.....
- ۱۵۷..... ۳-۳-۶. عوارض غیرمتعارف.....
- ۱۵۹..... ۴. محدودیت به لحاظ سلاح و روش‌های نظامی.....
- ۱۶۰..... نتیجه.....
- ۱۶۱..... کتابنامه.....
- ۱۶۷..... ممنوعیت مطلق کاربرد سلاح هسته‌ای / دکتر ناصر قربان‌نیا.....
- ۱۶۷..... چکیده.....
- ۱۶۸..... مقدمه.....
- ۱۷۰..... ۱. حکم به‌کارگیری سلاح هسته‌ای در حقوق بین‌الملل.....

- ۱-۱. ادله بیان‌گر ممنوع‌نبودن..... ۱۷۰
- ۱-۱-۱. نبود معاهده منع به‌کارگیری سلاح هسته‌ای..... ۱۷۰
- ۱-۱-۲. شکل‌نگرفتن قاعده عرفی مانع کاربست سلاح هسته‌ای..... ۱۷۱
- ۱-۱-۳. فقدان منع در نظریه مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۱۷۳
- ۱-۲. خطا در تفسیر و استنباط..... ۱۷۵
- ۱-۲-۱. اصالة الاباحه يا اصالة الحظر؟..... ۱۷۵
- ۱-۲-۲. به‌کارگیری سلاح هسته‌ای، مغایر با روح حقوق بین‌الملل بشردوستانه..... ۱۷۶
- ۱-۲-۳. قواعد عرفی بشردوستانه مانع مشروعیت به‌کارگیری سلاح هسته‌ای..... ۱۷۷
۲. حج به‌کارگیری سلاح هسته‌ای در فقه امامیه..... ۱۸۰
۱. ادا منع به‌کارگیری سلاح هسته‌ای..... ۱۸۱
- ۱-۱. ۲۰. دامن عقاب..... ۱۸۱
- ۱-۲. ۲۰-۱. قرآن کریم..... ۱۸۲
- ۱-۲-۱. ۲۰-۱-۱. آیه اول..... ۱۸۲
- ۱-۲-۲. ۲۰-۱-۲. آیه دوم..... ۱۸۲
- ۱-۲-۳. ۲۰-۱-۳. آیه سوم..... ۱۸۲
- ۱-۲-۴. ۲۰-۱-۴. آیه چهارم..... ۱۸۴
- ۱-۳. ۲۰-۱-۳. روایات..... ۱۸۴
- ۲-۲. ادله موافقان به‌کارگیری سلاح هسته‌ای..... ۱۸۸
- ۱-۲-۱. ۲۰-۲-۱. قرآن کریم..... ۱۸۹
- ۲-۲-۲. ۲۰-۲-۲. سنت..... ۱۹۱
- ۲-۲-۳. ۲۰-۲-۳. قاعده غیرمصطاده..... ۱۹۵
- نتیجه..... ۱۹۷
- کتابنامه..... ۲۰۰
- مفهوم جنگ و اخلاق نظامی در اسلام شیعی / دکتر دلوود فیرحی**..... ۲۰۳
- چکیده..... ۲۰۳
- مقدمه..... ۲۰۴
۱. مفهوم جهاد در فقه سنتی شیعه..... ۲۰۵
۲. اندیشه‌های جدید..... ۲۰۹

- ۲۰۹..... ۳. مبانی جهاد و دفاع در فقه شیعه
- ۳۱۰..... ۳-۱. اصالت صلح
- ۳۱۱..... ۳-۱-۱. قرآن و صلح
- ۳۱۴..... ۳-۱-۲. روایات شیعه و صلح
- ۳۱۶..... ۳-۲. وجه دفاعی جهاد در دوره غیبت
- ۳۱۹..... ۳-۳. شروع نکردن جنگ
- ۳۲۱..... ۳-۴. تلاش در بازگشت به صلح
- ۳۲۳..... ۳-۵. تحریم غدر و عهدشکنی
- ۳۲۴..... ۴. اخلاق نظامی در اسلام شیعی
- ۳۲۴..... ۴-۱. منازعه دشمن دشمن
- ۳۲۶..... ۴-۲. حمله به سرزمین دشمن
- ۳۲۷..... ۴-۳. منع از کرب و زحمت
- ۳۲۸..... ۴-۴. تحریم سلاح‌های کشتار جمعی
- ۳۳۰..... ۴-۵. منع تعرض به برنص‌ها
- ۳۳۱..... ۴-۶. رعایت محیط زیست
- ۳۳۱..... ۴-۶-۱. منع از آسیب به درختان و مزارع
- ۳۳۲..... ۴-۶-۲. منع از تخریب بناها و آب‌انبارها
- ۳۳۳..... ۴-۶-۳. منع از آسیب به حیوانات
- ۳۳۴..... نتیجه
- ۳۳۶..... کتاب‌نامه
- ۲۴۱..... ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی / سید سجاد ایزدمی
- ۲۴۱..... چکیده
- ۲۴۲..... مقدمه
- ۲۴۴..... ۱. کلیات
- ۲۴۴..... ۱-۱. مفهوم‌شناسی
- ۲۴۵..... ۱-۲. نوپدیدبودن سلاح هسته‌ای
- ۲۴۸..... ۱-۳. پیشینه فتوای فقیهان در حرمت استفاده از سلاح کشتار جمعی
- ۲۵۰..... ۲. ادله عام حرمت سلاح‌های هسته‌ای



|     |       |   |
|-----|-------|---|
| ۲۵۱ | ..... | ۲-۱. اصل دعوت.....                                      |
| ۲۵۲ | ..... | ۲-۲. صلح‌طلبی و آرامش‌محوری در اسلام.....               |
| ۲۵۵ | ..... | ۲-۳. رویکرد اخلاقی به جنگ.....                          |
| ۲۵۶ | ..... | ۲-۳-۱. رعایت رفتار انسانی و مراعات افراد غیرمسلم.....   |
| ۲۵۹ | ..... | ۲-۳-۲. حفظ حقوق حیوانات و محیط زیست.....                |
| ۲۶۲ | ..... | ۲-۳-۳. حقوق بشردوستانه.....                             |
| ۲۶۳ | ..... | ۳. ادله خاص حرمت سلاح هسته‌ای.....                      |
| ۲۶۴ | ..... | ۳-۱. ادله عقلی.....                                     |
| ۲۶۵ | ..... | ۳-۲. ادله نقلی (کتاب و سنت).....                        |
| ۲۶۵ | ..... | ۳-۱-۱. قرآن.....  |
| ۲۶۵ | ..... | ۳-۱-۲. آیه‌ها.....                                      |
| ۲۶۶ | ..... | ۳-۱-۳. روایت.....                                       |
| ۲۶۷ | ..... | ۳-۲-۱. روایت.....                                       |
| ۲۶۷ | ..... | ۳-۲-۲. پایبندی به تعهدات بین‌المللی.....                |
| ۲۷۱ | ..... | ۴. ادله جواز سلاح هسته‌ای و نقد آن.....                 |
| ۲۷۱ | ..... | ۴-۱. دلایل جواز.....                                    |
| ۲۷۱ | ..... | ۴-۱-۱. وجوب اعداد.....                                  |
| ۲۷۲ | ..... | ۴-۱-۲. قاعده مقابله به مثل.....                         |
| ۲۷۴ | ..... | ۴-۲. نقد ادله جواز.....                                 |
| ۲۷۵ | ..... | ۵. تولید و انباشت سلاح هسته‌ای.....                     |
| ۲۷۶ | ..... | نتیجه.....  |
| ۲۷۷ | ..... | کتاب‌نامه.....  |
| ۲۸۱ | ..... | بحثی فقهی درباره سلاح‌های هسته‌ای / ابوالحسن حسینی..... |
| ۲۸۱ | ..... | چکیده.....  |
| ۲۸۱ | ..... | مقدمه.....  |
| ۲۸۳ | ..... | ۱. ادله حرمت ساخت و به‌کارگیری سلاح‌های هسته‌ای.....    |
| ۲۸۳ | ..... | ۱-۱. آیات.....  |
| ۲۸۳ | ..... | ۱-۱-۱. حرمت اسراف در قتل.....                           |

|     |  |
|-----|--|
| ۲۸۴ | ..... ۱-۲-۱. حرمت قتل نابه‌حق  |
| ۲۸۵ | ..... ۱-۳-۱. حرمت نابودی حرث و نسل   |
| ۲۸۵ | ..... ۱-۲-۱. روایات  |
| ۲۸۶ | ..... ۱-۳-۱. قاعده حرمت اعانه بر اثم   |
| ۲۸۶ | ..... ۲. مفهوم امنیت و نقش سلاح هسته‌ای در ایجاد آن                              |
| ۲۹۱ | ..... ۳. اصالت صلح در روابط با کفار  |
| ۲۹۲ | ..... ۴. ادله اباحه ساخت و استفاده از سلاح‌های هسته‌ای                           |
| ۲۹۲ | ..... ۴-۱. وجوب اعداد  |
| ۲۹۷ | ..... ۴-۲. جواز مقابله به مثل  |
| ۳۰۰ | ..... نتیجه  |
| ۳۰۱ | ..... کتاب‌نامه  |
| ۳۰۳ | ..... <b>فتوای منع توبیخ و کاربرد سلاح‌های تخریب جمعی / فرهاد شهبانی سیرجانی</b> |
| ۳۰۳ | ..... چکیده  |
| ۳۰۴ | ..... مقدمه  |
| ۳۰۵ | ..... ۱. سلاح‌های تخریب جمعی   |
| ۳۰۶ | ..... ۲. چرایی فتوا  |
| ۳۰۶ | ..... ۳. اهمیت فتوای تحریم سلاح‌های تخریب جمعی                                   |
| ۳۰۷ | ..... ۴. مشکل بین‌المللی خلع سلاح‌های تخریب جمعی                                 |
| ۳۰۹ | ..... ۵. مفهوم‌شناسی فتوای فقهی  |
| ۳۰۹ | ..... ۶. ریشه‌های فتوای حرمت سلاح هسته‌ای در اسلام                               |
| ۳۱۲ | ..... ۷. شرح مفاد فتوای حرمت سلاح هسته‌ای  |
| ۳۱۶ | ..... ۸. میزان ماندگاری فتوا   |
| ۳۱۸ | ..... ۹. اصول منع اشاعه و خلع سلاح هسته‌ای                                       |
| ۳۲۰ | ..... ۱۰. همسویی‌های حقوقی فتوا با اصول منع اشاعه و خلع سلاح هسته‌ای             |
| ۳۲۴ | ..... نتیجه  |
| ۳۲۷ | ..... کتاب‌نامه  |
| ۳۲۹ | ..... <b>منع استفاده از تسلیحات کشتار جمعی از منظر فقه / حسین علی یزدانی</b>     |
| ۳۲۹ | ..... چکیده  |
| ۳۳۰ | ..... مقدمه  |

|     |   |
|-----|---|
| ۳۳۱ | ..... ۱. تعریف سلاح‌های کشتار جمعی                              |
| ۳۳۱ | ..... ۱-۱. تعاریف نهادهای بین‌المللی                            |
| ۳۳۱ | ..... ۱-۲. تعاریف حقوق‌دانان                                    |
| ۳۳۳ | ..... ۲. کاربرد سلاح‌های سمی از منظر فقها                       |
| ۳۳۳ | ..... ۲-۱. بررسی سندی روایت سکونی                               |
| ۳۳۴ | ..... ۲-۲. بررسی دلالتی روایت سکونی                             |
| ۳۳۴ | ..... ۲. استفاده از سم در مناطق نظامی                           |
| ۳۳۶ | ..... ۲. استفاده از سم در شهرها                                 |
| ۳۳۶ | ..... ۲-۱-۱. استفاده از سم در مناطق شهری در فقه شیعه            |
| ۳۳۶ | ..... ۲-۱-۲. نظریه حرمت به‌کارگیری سم در مناطق شهری در فقه شیعه |
| ۳۳۸ | ..... ۲-۱-۳. راهت به‌کارگیری سم در مناطق شهری در فقه شیعه       |
| ۳۳۹ | ..... ۲-۲. دیدگاه فقهی احکامات                                  |
| ۳۳۹ | ..... ۲-۲-۱. نظریه حرمت به‌کارگیری سم در مناطق شهری در فقه عامه |
| ۳۳۹ | ..... ۲-۲-۲. نظریه جواز به‌کارگیری سم در مناطق شهری در فقه عامه |
| ۳۴۰ | ..... ۳. استفاده از سلاح‌های اتمی و شیمیایی                     |
| ۳۴۰ | ..... ۳-۱. دیدگاه فقها  |
| ۳۴۱ | ..... ۳-۲. ادله عدم جواز استفاده از سلاح‌های اتمی و شیمیایی     |
| ۳۴۱ | ..... ۳-۲-۱. آیات   |
| ۳۴۱ | ..... ۳-۲-۱-۱. آیه سعی بر فساد                                  |
| ۳۴۲ | ..... ۳-۲-۱-۲. آیه نفی وزر                                      |
| ۳۴۲ | ..... ۳-۲-۱-۳. آیه نفی اعتدا                                    |
| ۳۴۲ | ..... ۳-۲-۲. روایات   |
| ۳۴۳ | ..... ۳-۲-۲-۱. روایات عدم جواز قتل غیر رزمندگان                 |
| ۳۴۵ | ..... ۳-۲-۲-۲. روایات احراق                                     |
| ۳۴۵ | ..... الف) روایات جواز احراق                                    |
| ۳۴۶ | ..... ب) روایات عدم جواز احراق                                  |
| ۳۴۷ | ..... ۳-۲-۳. جمع میان روایات                                    |
| ۳۴۹ | ..... نتیجه   |
| ۳۵۰ | ..... کتاب‌نامه   |

## ممنوعیت تولید سلاح کشتار جمعی در فقه اسلامی؛ بررسی عدم بازدارندگی

|     |  |
|-----|--|
| ۳۵۵ | سلاح‌های هسته‌ای / علی رضا داوودی لیمونی، بهنام خسروی                    |
| ۳۵۵ | چکیده  |
| ۳۵۶ | مقدمه  |
| ۳۵۸ | ۱. قدرت مطلوب از نظر اسلام   |
| ۳۶۰ | ۲. نظر مفسران درباره آیه ۶۰ سوره انفال                                   |
| ۳۶۲ | ۳. سلاح هسته‌ای و نظریه بازدارندگی                                       |
| ۳۶۵ | ۳-۱. گسترش رقابت تسلیحاتی و تحریک دشمنان                                 |
| ۳۶۶ | ۳-۲. تسری رقابت تسلیحاتی به تمام جهان                                    |
| ۳۶۶ | ۳-۳. از بین رفتن عوامل متعارف برتری                                      |
| ۳۶۷ | ۳-۴. افزایش هزینه‌های اقتصادی  |
| ۳۶۷ | ۳-۵. دترشی اعتدالی   |
| ۳۶۷ | ۳-۶. ظهور نیروی هسته‌ای  |
| ۳۶۸ | ۳-۷. دوگانگی داخلی و نرسیدن به اشتباه در تصمیم‌گیری                      |
| ۳۶۸ | ۴. تولید و نگاه‌داری و به‌کارگیری سلاح هسته‌ای از منظر فقه اسلامی        |
| ۳۶۹ | ۴-۱. سلاح هسته‌ای و عملکرد آن  |
| ۳۷۱ | ۴-۲. تأثیرات سلاح هسته‌ای  |
| ۳۷۱ | ۴-۲-۱. تأثیرات کوتاه‌مدت   |
| ۳۷۲ | ۴-۲-۲. تأثیرات بلندمدت   |
| ۳۷۴ | ۴-۳. حکم فقهی تولید و نگاه‌داری و به‌کارگیری سلاح هسته‌ای                |
| ۳۷۶ | نتیجه  |
| ۳۷۷ | پیوست‌ها   |
| ۳۷۷ | پیوست شماره ۱: ارتفاع و قطر یک قارچ اتمی بر مبنای قدرت سلاح مورد استفاده |
| ۳۷۷ | پیوست شماره ۲  |
| ۳۷۸ | کتاب‌نامه  |
| ۳۸۱ | فهرست آیات   |
| ۳۸۷ | فهرست روایات   |
| ۳۸۹ | نمایه اعلام  |
| ۳۹۷ | نمایه موضوعی   |

## پیشگفتار

در پرتو پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، بار دیگر دین و معرفت دینی، به‌ویژه تعالیم متعالی اسلام، به‌عنوان فکر و فرهنگ مترقی و نجات‌بخش آدمی، در عرصه حیات انسان حاضر ظاهر شد. تجدید حیات تعالیم وحیانی و ارزش‌های اسلامی از سوی «بیداری و خودباوری ملت‌های مسلمان و احیای روح ستم‌ستیزی در آنان» و از دیگر سو، باعث نمایان‌تر شدن سست‌پایگی مسلک‌ها و مکاتب بشری و نظام‌های مبتنی بر آن‌ها گشت.

بایستگی تحقیقات دقیق و منسجم، نظر پروری و نه‌آوری در زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظام‌های اجتماعی مبتنی بر آن، پرداخت علمی و روزآمد به حوادث فکری به فراخور اوضاع کنونی و شایسته این رستخیز عظیم، امروز آسب‌شناسی در حوزه فرهنگ و باورداشته‌های رایج دینی برای عرضه صحیح اندیشه دینی و دفاع معقول از آن، زدودن پیرایه‌های موهوم و موهون از ساحت قدسی دین، تدوین و عرضه صحیح اندیشه دینی و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکر و آسار تحصیل‌کرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی — پژوهشی، آموزشی، دانشگاهی، و حوزوی ممحض و کارآمد را فرض می‌نمود.

بر این اساس، «پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی» به‌عنوان نهاد علمی - فکری حسب‌الامر و براساس نظر رهبر فرهیخته انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای و با تلاش فراوان آیت‌الله علی‌اکبر رشاد، در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد.

این پژوهشگاه دارای شخصیتی حقوقی و مستقل و در حکم نهاد عمومی و غیردولتی و غیرانتفاعی است که در قالب چهار پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی، نظام‌های اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانش‌نامه‌نگاری دینی و همچنین مرکز پژوهش‌های جوان فعالیت می‌کند.

پژوهشکده نظام‌های اسلامی، که مشتمل بر پنج گروه اقتصاد، فقه و حقوق اسلامی، سیاست، اخلاق و مدیریت اسلامی است، به‌طور خاص با مطالعه نظام‌های اجتماعی، اهداف ذیل را تعقیب می‌کند:

۱. کشف و طراحی نظام‌های سیاسی، حقوقی، اقتصادی، اخلاقی، و مدیریتی اسلام؛

۲. تحقیق در زمین‌های بالمانه مبانی و مباحث اساسی نظام‌های اجتماعی اسلام و ارائه‌های علمی کاربردی در قلمرو آن؛

۳. آسیب‌شناسی نظری کاربردی نظام جمهوری اسلامی ایران و مدرسانی به متویان امور و بسته‌سازی برای تحقق کامل‌تر نظام‌های اسلامی؛

۴. تحقیق در باب مسائل مستحبه به‌ویژه گره‌گشایی در زمینه‌های نیازهای نوپیدای فقهی؛

۵. پاسخ‌گویی به شبهات مطرح در باب فقه و نگاه‌های سیاسی، حقوقی، اقتصادی، اخلاقی و مدیریتی اسلام؛

۶. شناخت و نقد علمی مکاتب و نظام‌های معارض.

مقالات پیش‌رو مجموعه‌ای از مقالات ارائه‌شده در همان ملی «فقه هسته‌ای» است که گروه فقه و حقوق اسلامی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در تاریخ ۱۳۹۲/۱۱/۳۰ (تهران) و ۱۳۹۲/۱۲/۱ (قم) برگزار کرده است. مجموعه حاضر که به کوشش آیت‌الله ابوالقاسم علی‌دوست - عضو هیئت‌علمی گروه فقه و حقوق اسلامی - تدوین شده و مزین به پیام حضرت آیت‌الله جوادی آملی - در همایش به صورت تصویری ارائه شده است - و پیام کتبی حضرت آیت‌الله سبحانی است، نتیجه تلاش علمی اساتید و محققان

ارجمند، آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی، آیت‌الله ابوالقاسم علی دوست، دکتر محمود حکمت‌نیا، شهید بزرگوار دکتر حاج ناصر قربان‌نیا، دکتر داوود فیرحی، جناب حجت‌الاسلام سیدسجاد ایزدهی، جناب آقای ابوالحسن حسینی، جناب آقای فرهاد شهابی سیرجانی، جناب آقای حسین علی یزدانی، جناب آقای علی رضا داوودی لیمونی و بهنام خسروی بوده و در گروه فقه و حقوق اسلامی پژوهشکده نظام‌های اسلامی تهیه شده است که به موضوع فقه هسته‌ای ممبردازد.

موضوعیت تولید و انباشت و به‌کارگیری سلاح‌های نامتعارف، اعم از هسته‌ای، شیمیایی و میکروبی، از مسائل مهم جهانی و مطرح در دوران معاصر است. در این زمینه، تبلیغاتی از سوی رسانه‌های بیگانه، مبنی بر تلاش ایران برای دستیابی به سلاح‌های غیرمتعارف و کشتار جمعی، رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، موضع فقهی خویش را در مواردی چند اعلان کرد: «به اعتقاد ما، افزون بر سلاح هسته‌ای، دیگر انواع سلاح‌های کشتار جمعی نظیر سلاح شیمیایی و سلاح میکروبی نیز تهدید جدی علیه بشریت تلقی می‌شوند. ما کاربرد این سلاح را حرام، و تلاش برای مصونیت‌بخشیدن ابنای بشر از این بلای بزرگ را ممنوع می‌دانیم» (علی خامنه‌ای، پیام به نخستین کنفرانس بین‌المللی سلاح هسته‌ای و عدم اشاعه، ۱۳۸۹/۰۱/۲۷).

وی همچنین در مقطع دیگر اظهار می‌کند: «ما اعتقاد به سبب اتم و سلاح هسته‌ای نداریم؛ دنبالش هم نخواهیم رفت. بر طبق مبانی اعتقادی دینی ما، به‌کاربردن این‌گونه وسایل کشتار جمعی اصلاً ممنوع است، حرام است. این ضایع کردن نسل و حرث است که قرآن آن را ممنوع کرده است» (علی خامنه‌ای، بیانات در دیدار دست‌اندرکاران ساخت ناوشکن جماران، ۱۳۸۸/۱۱/۳۰).

پوشیده نیست که گستره هر فتوا تابع دلالت ادله و مستندات است که فتوا به آن مستند است. فتوا به تحریم تولید و کاربرد سلاح‌های غیرمتعارف هم از

این قاعده مستثنا نیست. فتوای مقام معظم رهبری نیز مستند به ادله مُتَقَنی است که مقالات این مجموعه به تفصیل، آن را بررسی کرده است. دلالت این اسناد به گونه‌ای است که نه به مسلمانان و دارالاسلام اختصاص دارد و نه به زمان خاصی متوقف و مختص است. فتوای مزبور به ادله‌ای که بر حرمت و قبح ظلم و فتنه و افساد در زمین دلالت داشت، مستند بود و پر واضح است که حرمت و قبح این امور هیچ قیدی را نمی‌شناسد؛ همچنین با جست‌وجو در منابع نمی‌توان نصی پیدا کرد که به جواز تولید، انباشت، خرید و فروش، و به‌کارگیری سلاح‌های کشتار جمعی هادی باشد، و اگر دلیلی یا نهادی پیدا شود که برای برخی این ابزار را ایجاد کند، یا از سند معتبر برخوردار نیست، یا توجیه‌پذیر و سازگاری نصی بر منع و حرمت امور مورد اشاره است.

بر خود فرغی داد از تمامی استادان و محققان که در ایجاد اثر حاضر نقش داشتند و همین انصارت علمی اعضای محترم شورای علمی گروه فقه و حقوق اسلامی، به ویژه از بابا محترم مقالات مجموعه حاضر که در به‌ثمر رسیدن این تحقیق ما را یاری رسانده‌اند و نیز از سازمان انرژی اتمی که در برگزاری همایش و پیش‌نشست‌های همایش پشتیبانی و همکاری داشته است، کمال تشکر و قدردانی خود را ابراز کنیم.

گفتنی است برخی از مقالات با همکاری مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم‌السلام به این همایش ارائه شده است، که به‌طور خاص از حضرت آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی و جناب آقای دکتر مهدی مقدادی، کمال امتنان را داریم.

گروه فقه و حقوق اسلامی

پژوهشکده نظام‌های اسلامی